

Dini ve Manevi Mücadele Ölçeği'nin Türkçe Uyarlaması: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması

Turkish Adaptation of Religious and Spiritual Struggle Scale: Validity and Reliability Study

Dilanur REHBER¹
Muhammet Enes VURAL²
Halil EKŞİ³

¹Marmara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü, Din Psikolojisi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul, Türkiye

²Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü, Din Psikolojisi Anabilim Dalı, Rize, Türkiye

³Marmara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:
Dilanur REHBER
E-mail: dilanurrehber@gmail.com

Geliş Tarihi/Received: 10.10.2024
Kabul Tarihi/Accepted: 26.02.2025
Yayın Tarihi/Publication Date: 06.03.2025

Atf: Rehber, Dilanur - Vural, Muhammet Enes - Ekşi, Halil. "Dini ve Manevi Mücadele Ölçeği'nin Türkçe Uyarlaması: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması". *İlahiyat Tetkikleri Dergisi* 63/1 (Nisan 2025), 1-10.

Cite this article as: Rehber, Dilanur - Vural, Muhammet Enes - Ekşi, Halil. "Turkish Adaptation of Religious and Spiritual Struggle Scale". *Journal of İlahiyat Researches* 63/1 (April 2025), 1-10.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License.

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, Exline, Pargament, Wilt, Grubbs ve Yali tarafından 2023 yılında geliştirilen Dini ve Manevi Mücadele Ölçeği'nin (The Religious and Spiritual Struggles Scale, RSS-14) geçerlik ve güvenirlik çalışmalarını yaparak Türkçe'ye uyarlamaktır. Bireylerin tecrübe ettiği dini ve manevi mücadeleyi ölçmeyi amaçlayan bu ölçek toplam 14 madde ve 6 alt boyuttan oluşmaktadır. Araştırmanın çalışma grubu 302'si kadın ve 193'ü erkek olmak üzere toplam 495 yetişkinden oluşmaktadır. Uyarlama sürecinde ilk olarak gerçekleştirilen çeviri ve pilot uygulamadan sonra ölçeğin faktör yapısını incelemek için doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda model kabul edilebilir düzeyde uyum göstermiştir. Buna göre ölçeği oluşturan maddelerin .55 ile .83 arasında değer yüklerine sahip olduğu görülmüştür. Ölçeğin toplam iç güvenirlik katsayısı ise .82 olarak bulunmuştur. Alt boyutlara ilişkin Cronbach's alfa güvenirlik katsayıları ise .60 ile .82 arasında değişmektedir. Madde analizi sonucunda ölçekte bulunan maddelerin ayırt edicilik düzeyinin iyi düzeyde olduğu görülmüştür. Dini ve Manevi Mücadele Ölçeği ile Dini Başa Çıkma Tarzları Ölçeği'nin olumsuz dinî başa çıkma alt boyutu arasındaki olumlu yönde manidar ilişki, ölçeğin ölçüt bağıntılı geçerliğinin yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir ($r = .67$; $p < 0.01$). Çalışma sonucunda, Dini ve Manevi Mücadele Ölçeği'nin Müslüman Türk kültüründe geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Din Psikolojisi, Maneviyat, Dini ve Manevi Mücadele, Dini Başa Çıkma, Geçerlik, Güvenirlik.

ABSTRACT

This study aims to adapt the Religious and Spiritual Struggles Scale (RSS-14) developed by Exline, Pargament, Wilt, Grubbs and Yali in 2023 to Turkish through validity and reliability studies. This scale, which aims to measure the religious and spiritual struggle experienced by individuals, consists of 14 items and 6 subscales. The study group of the research group comprised 495 adults, including 302 women and 193 men. In the adapting process, after the first translation and pilot application, confirmatory factor analysis was applied to analyze the scale's factor structure. In the conclusion of the confirmatory factor analysis, the model demonstrated an acceptable level of fit. Accordingly, it is observed that the items constituting the scale have factor loadings ranging between .55 and .83. The overall internal reliability coefficient of the scale was found to be .82. Cronbach's alpha reliability coefficients regarding subscales range between .60 and .82. As a result of the item analysis, it has been observed that the discrimination level of the items in the scale was at a good level. The significant positive correlation between the Religious and Spiritual Struggles Scale and the negative religious coping sub-dimension of the Religious Coping Styles Scale showed that the criterion-related validity of the scale is at a sufficient level ($r = .67$; $p < 0.01$). As a result of the study, it is affirmed that the Religious and Spiritual Struggles Scale is a valid and reliable measurement tool for Muslim Turkish culture.

Keywords: Psychology of Religion, Spirituality, Religious and Spiritual Struggle, Religious Coping, Validity, Reliability.

GİRİŞ

Birçok insan kayıp, yas, ciddi rahatsızlık, ailevi sorunlar, başarısızlık ve diğer zorlu hayat koşullarında bir umut, rahatlama ve anlam kaynağı olarak din ve maneviyata yönelmektedir (Pargament, 1997). Önceki yıllarda yapılan araştırmalarda, travmatik olaylar karşısında ve sıkıntılı süreçlerde dindarlığın bireyi stres, kaygı ve depresyon gibi ruh sağlığının olumsuz göstergelerine karşı koruyucu bir rol üstlendiği ortaya konulmuştur. Öte yandan bazı durumlarda bireyin sahip olduğu dinî inanç veya manevi eğilimi ile yaşadığı olumsuz tecrübe arasında uyumsuzluk ortaya çıkmaktadır. Yaşanan acının ve stresin büyüklüğü, travmatik etkiler ilk anda dinî ve manevi olanla çelişebilmektedir. Hatta kimi durumlarda bu eğilimler doğrudan bir çatışma ve acı kaynağı olarak yorumlanmaktadır. Bu durum konuyla ilgili literatürde genellikle mücadele/çatışma (struggle) kavramlarıyla ifade edilmiştir. Bu bağlamda dini ve manevi mücadele, inanç ile ilgili konularda, kutsal olanla ve dini gruplarla ilişkilerde ortaya çıkan bir gerilim, çatışma, şüphe, acı, korku veya kafa karışıklığı durumudur (Exline, 2013; Pargament vd., 2005).

Dini ve manevi mücadele bireylerin birden fazla alanda deneyimleyebildiği çok boyutlu bir tecrübelerdir. Pargament ve Exline (Exline vd., 2023)'a göre bu mücadele; doğaüstü alan (supernatural), kişinin zihin dünyası (intrapersonal) ve diğer insanlarla ilişkiler (interpersonal) olmak üzere üç farklı zeminde meydana gelmektedir. Doğaüstü alanda Tanrı, kötü ruhlar ve şeytana dair d/m mücadele yaşanmaktadır. Kişinin zihin dünyasında ise bu mücadele ahlaki normlara uymakta zorluk, nihai anlam arayışı ve inanç sorgulayışı şeklinde tezahür etmektedir. Ayrıca dindar kişi ve gruplarla yaşanan gerilimler de kişilerarası bağlamda bir d/m mücadele kaynağıdır (Exline vd., 2023). Buna göre, DMMÖ "doğaüstü alan" kapsamında ilahi ve şeytani, "diğer insanlarla ilişkiler" kapsamında kişilerarası, "bireyin zihin dünyası" kapsamında ise ahlaki, şüphe ve nihai anlam olmak üzere toplam altı alt boyuttan oluşmaktadır.

Dini ve manevi mücadele, literatürde yeni bir kavram olmakla birlikte çeşitli açılardan dini başa çıkma ve dini yükleme teorisi ile bağlantılıdır. Dini başa çıkma, kişinin inandığı dini motiflerin zor zamanlarda hissedilen olumsuz duyguların hafifletilmesi, anlamın korunması veya dönüştürülmesi ve problem çözümünün kolaylaştırılması yolunda kullanılmasıdır (Ekşi, 2001; Koenig vd., 1998). Dini başa çıkma olumlu olabildiği gibi olumsuz yönde de olabilmektedir. Olumlu başa çıkma yöntemleri, d/m mücadeleyi daha az hasarlı atlatarak kişinin olgunlaşmasına yardımcı olurken olumsuz dini başa çıkma yöntemleri ise d/m mücadele sürecinde duraklamaya yol açarak bireyi duygusal yıpranmalara açık hale getirebilmektedir (Wilt vd., 2024). Bireyler zorlu süreçlerde dini ve manevi kaynaklar da dahil olmak üzere birçok başa çıkma yöntemi kullanmaktadır. Din ve maneviyat kriz anlarında rahatlatıcı ve teselli sağlayıcı rol üstlenebilmektedir. Örneğin yaşanan acı duruma anlam yükleme, Allah'tan yardım dileme, din adamları ve kardeşlerinden destek alma, dini ritüellere sığınma gibi farklı dini başa çıkma yöntemleri bulunmaktadır. Söz konusu dini ve manevi mücadele olduğunda bireyler din ve maneviyat kaynaklı başa çıkma yöntemlerine yönelebildiği gibi onlardan uzak durmayı da tercih edebilir. Örneğin cin ve şeytan konusunda (şeytani boyut) mücadele yaşayan bir kimse ilahi boyuta yönelerek başa çıkma stratejisini Allah ile ilişkisi çerçevesinde şekillendirebilir. Öte yandan şüphe boyutunda d/m mücadele yaşayan bir birey ise ilahi kaynaklı başa çıkma yöntemine isteksiz olabilmektedir (Wilt vd., 2024).

Yükleme teorisi insanların başına gelen olaylar ve onları çevreleyen dünyaya ilişkin nasıl açıklamalar getirdiğini incelemektedir (Hood vd., 2009). Bu teoriye göre insanlar yaşam olaylarını anlamlı hale getirmeye meyillidir. İnsanların yaşam olaylarına dini anlamlar yüklemesi dini yükleme teorisi başlığı altında yer almaktadır. Dini yükleme aynı zamanda bireyler tarafından başa çıkma stratejisi olarak kullanılabilir (Pargament vd., 1990). Dini yükleme insan hayatına ve deneyimlerine pozitif açıklamalar getirebileceği gibi negatif açıklamalar da getirebilmektedir. Örneğin meydana gelen bir olaya "Allah'ın cezalandırması" anlamını yüklemek negatif dini yüklemedir. Dini yükleme olumlu ve olumsuz olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (Garey vd., 2016). Dini yükleme olgusunun teorik arka planına ve Garey ve arkadaşlarının (Garey vd., 2016) geliştirdiği ölçüm aracının maddelerine bakıldığında, cezalandırıldığı yönünde olumsuz dini yüklemede bulunan bir bireyin bu atfı sonucunda dini ve manevi mücadele yaşaması muhtemeldir.

Dini ve manevi mücadele içsel ve dışsal faktörlere bağlı olarak ortaya çıkabilmektedir. Örneğin ciddi bir fiziksel hastalığın başlangıcı, akıl hastalığı, yas, doğal afete maruz kalma, cinsel istismar gibi yaşantılar bireyi inanç sorgulayışına yönlendirebilmektedir. Bu tür zorlu olaylar bireyin dünyayı iyi ve adil görme eğilimini sarsarak yerini acı ve anlaşılmazlık duygularına bırakır (Pargament, 1997). D/m mücadele oldukça yaygın bir deneyim olmasına karşın insanların çoğu suçluluk, utanç ve diğer insanlar tarafından eleştirilme korkusu sebebiyle bu duygularını ifade etmekten çekinebilmektedir (Abu-Raiya vd., 2018; Exline - Grubbs, 2011).

Kimileri için yaşanan dini ve manevi zorluk gelip geçici olsa da kimi için sıklıkla tekrarlanan bir durum haline gelmektedir. Dini ve manevi strese uzun süre maruz kalmak bireylerin ruh sağlığını olumsuz etkilemektedir. D/m mücadelenin neden olduğu problemler arasında hayat memnuniyetinde düşüş (Abu-Raiya vd., 2018) anksiyete (Exline, 2013) ve stres (Ellison - Lee, 2010) tespit edilmiştir. Bu denli ağır sonuçları olan psikolojik bir olgunun güvenilir bir ölçme aracı olması psikolojik değerlendirme ve müdahale bağlamında önem taşımaktadır. Öte yandan d/m mücadele deneyimi her zaman kalıcı hasarla sonuçlanmamaktadır. Bireyler bu süreç sonucunda psikolojik gelişme sağlayarak daha olgun bir inanca sahip olabilmektedir (Pargament, 2007). Exline ve Rose "gelişmenin genellikle acı çekme üzerinden gerçekleştiğini" (Exline -

Rose, 2005) ifade etmişlerdir.

Bu araştırmanın amacı 14 madde ve 6 alt boyuttan oluşan Dini ve Manevi Mücadele Ölçeği (DMMÖ)'nin Türkçe'ye uyarlanması ve ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarının gerçekleştirilmesidir. Konuyla ilgili yapılan literatür taramasında Türkçe'de, özellikle din bilimleri vb. alanlarda bireylerin dini ve manevi mücadele deneyimlerini ölçecek bir ölçüm aracının olmadığı tespit edilmiştir. Buna bağlı olarak bu uyarlama çalışması, bu dini ve manevi mücadele olgusunun nicel araştırmalarda kullanılmasına olanak sağlayacak ve konuyla ilgili önemli bir boşluğu dolduracaktır.

1. İŞLEM

Orijinal ismi "Religious and Spiritual Struggles Scale" olan ve Türkçe'ye uyarlanması amaçlanan ölçek, Exline, Pargament, Wilt, Grubbs ve Yali tarafından 2023 yılında geliştirilmiştir. Uyarlama çalışması için ilk olarak yazarlarla iletişime geçilmiş ve gerekli izinler alındıktan sonra çeviri-tekrar çeviri metodu uygulanmıştır. Çeviri aşamasında öncelikle ölçek maddeleri, alan bilgisine sahip beş bağımsız uzman tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Daha sonra üç kişilik bir panel grubunda her bir maddenin çevirileri göz önünde bulundurularak ölçeğin Türkçe bir formu oluşturulmuştur. Elde edilen Türkçe formun İngilizce'ye geri çevirisi ise diğer beş uzmandan bağımsız olarak üç uzman tarafından yapılmıştır. Türkçe ve İngilizce çeviriler karşılaştırılarak ölçeğin nihai formu kararlaştırılmıştır. Ölçeğin nihai formu Din Psikolojisi alanında görev yapmakta olan uzmanlara sunularak danışmanlık istenmiştir. Uzmanların görüş ve düzeltmeleri ışığında pilot bir uygulamanın ardından ölçek son halini almıştır. Pilot uygulama 10 kişiden oluşan yüksek lisans öğrenci grubu ile yürütülmüştür. Bu çalışma sonucunda elde edilen dönütler neticesinde ölçek maddelerindeki anlaşılması güç ifadeler revize edilmiştir.

DMMÖ'nün geçerlik çalışmaları kapsamında yapı geçerliği ve ölçüt geçerliği analizleri uygulanmıştır. Yapı geçerliği kapsamında ölçeğin faktör yapısını ve dağılımını test etmek ve doğrulamak amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Ölçüt geçerliği analizinde ise DMMÖ'nün Dini Başa Çıkma Tarzları Ölçeği ile arasındaki ilişki incelenmiştir. DMMÖ'nün güvenilirlik düzeyini analiz etmek amacıyla Cronbach Alpha katsayısı maddelerin tümü ve alt boyutlar için ayrıca hesaplanmıştır. Ölçekte yer alan her bir maddenin ayırt ediciliğini belirlemek amacıyla madde analizi uygulanmıştır. Ölçeğin güvenilirlik ve geçerlik analizleri SPSS ve AMOS programları üzerinden yapılmıştır.

2. YÖNTEM

2.1. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2024 yılında elektronik ortamda yürütülen anket üzerinden katılım sağlayan 495 yetişkin oluşturmaktadır. Bu çalışmada iki farklı çalışma grubundan veri toplanmıştır. İlk olarak ölçüt bağıntılı geçerlik analizi için yürütülen araştırmadaki birinci çalışma grubu 88 kişiden oluşmaktadır. Bu grupta yaşları 20-43 arasında değişen 69 kadın (%79.5) ve 18 erkek (%20.5) katılımcı bulunmaktadır. Doğrulayıcı faktör analizi için yapılan çalışmadaki ikinci çalışma grubu ise yaşları 18-48 arasında değişen 232 kadın (%57) ve 175 (%43) erkek olmak üzere toplam 407 katılımcıdan oluşmaktadır. Güvenirlik analizleri ve madde analizinde ise her iki çalışma grubu birleştirilmiştir. Katılımcılar çalışmaya dâhil edilirken 18 yaş üzeri olma kriteri gözetilmiştir. Katılımcıların bilgileri gizli tutulmakla beraber ankete katılım gönüllülük esaslı olmuştur. Ankete başlamadan önce katılımcı onamı alınmıştır. Ayrıca araştırma için *Marmara Üniversitesi'nden* (Tarih:16.05.2024, Sayı:05.34) etik izin belgesi ve tüm katılımcılardan yazılı onam alınmıştır.

2.2. Veri Toplama Araçları

Dini ve Manevi Mücadele Ölçeği (DMMÖ). Bu çalışmada uyarlanan DMMÖ bireylerin tecrübe ettiği dini ve manevi mücadeleyi ölçmek amacıyla Exline, Pargament, Wilt, Grubbs ve Yali tarafından 2023'te geliştirilmiştir. Bu ölçek 14 madde ve 6 alt boyuttan oluşmaktadır. Değerlendirme sürecinde 5'li Likert tipi kullanılmıştır. Ölçekte yer alan her bir madde için, puan aralığı 1 (Hiçbir zaman) ile 5 (Her zaman) arasında yer almaktadır. Yazarlar başlangıçta 26 maddelik bir Dini ve Manevi Mücadele Ölçeği geliştirmiştir (Exline vd., 2014) ancak daha sonra kullanımı pratik olmaması sebebiyle 14 maddeli olan bu kısa formu geliştirmişlerdir. Yazarlar tarafından yürütülen ölçek geliştirme sürecinde anket, 1. Dalga ve 2. Dalga olmak üzere iki hafta aralıklarla aynı örneklem grubuna uygulanmıştır. Birinci gruba DFA ve ESEM analizleri uygulanmıştır. Modelin altı faktörlü yapısı DFA'da uyum sağlarken ESEM'de 5 faktörlü bir model elde edilmiştir. Araştırmacılar RSS'nin uzun versiyonu ile uyumlu olması sebebiyle DFA sonucu elde edilen 6 faktörlü modeli tercih etmiştir. DFA sonucunda CFI ,944, TLI ,918 olarak bulunmakla birlikte maddelerin faktör yükleri ise ,76 ile ,95 arasında değişmektedir. Sonuç olarak, DFA sonucunda ölçeğin iyi psikometrik özelliklere sahip olduğu görülmektedir. 2. Dalga verileri ise güvenirlik analizleri için kullanılmıştır. Ölçeğin her bir alt boyutunda 2-3 madde bulunmasına karşın iç tutarlılık katsayıları hesaplandığında Cronbach alfa değerlerinin ,75 (kişilerarası) ile ,88 (ilahi ve şeytani) arasında bulunması ölçeğin oldukça güvenilir olduğuna işaret etmektedir.

Dini Başa Çıkma Tarzları Ölçeği (DBÇT). Ölçüt bağıntılı geçerlik çalışması için DMMÖ ile birlikte uygulanan DBÇT ölçeği

Pargament ve arkadaşları tarafından 1998 yılında geliştirilen ölçeğin Türkçe uyarlamasıdır. Bu ölçeğin ölçüt geçerlik çalışması için tercih edilme sebebi, olumsuz dini başa çıkma tarzları alt boyutunun DMMÖ ile benzer addedilebilecek nitelikte ifadeler içermesidir. Ekşi tarafından 2001 yılında doktora tez çalışmasında Türkçe'ye uyarlanan ölçek, 7 olumsuz ve 7 olumlu dini başa çıkma tarzı olmak üzere toplam 14 maddeden oluşmaktadır. Değerlendirme sürecinde 4'lü Likert tipi kullanılmıştır. Ölçekte yer alan her bir madde için, puan aralığı 1 (Hemen hemen hiç yapmadım) ile 4 (Sıklıkla yaptım) arasında yer almaktadır. Uyarlama sürecinde dilsel eşdeğerlik, güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları farklı çalışma gruplarına uygulanmıştır. Ölçeğin Türkçe ve İngilizce formlarının değerlendirilmesi sonucunda gerek ölçeğin tamamı gerekse alt ölçekler bağlamında dilsel eşdeğerliğe sahip olduğu görülmüştür. Madde analizi sonucunda her bir maddenin ölçeğin tamamıyla ilgili olduğu ortaya çıkmıştır. Faktör analizi sonucunda ölçeğin orijinal formundaki maddeler aynı faktörlerde yer almıştır. İç tutarlılığın göstergesi olan Cronbach α katsayısı ölçeğin tamamı için ,69 iken ODBT için ,64, OZDBT için ,63 olarak hesaplanmıştır. Sonuç olarak ölçeğin dilsel eşdeğerliğe sahip, güvenilir ve orijinali ile uyumlu faktör yapısına sahip bir ölçek olduğu doğrulanmıştır (Ekşi, 2001).

3. BULGULAR

3.1. Ölçüt Geçerliği Bulguları

DMMÖ'nün ölçüt bağlantılı geçerliğini belirlemek için yapılan çalışmada 88 kişilik bir çalışma grubuna DMMÖ ile Dini Başa Çıkma Tarzları Ölçeği birlikte uygulanmıştır. İki ölçek arasındaki korelasyon katsayılarını gösteren bulgular Tablo-1'de bulunmaktadır.

Tablo 1.

Dini ve Manevi Mücadele Ölçeği ile Dini Başa Çıkma Tarzları Ölçeği Arasındaki Korelasyonlar

Değişken	1	2	3
1. DMMÖ	1		
2. Olumsuz Dini Başa Çıkma	,678**	1	
3. Olumlu Dini Başa Çıkma	-,006	-,012	1

**p<0.01

DMMÖ'yü oluşturan ifadeler olumsuz addedilebilecek dinî duygu ve düşünceleri yansıtmaktadır. Dini Başa Çıkma Tarzları Ölçeği ise hem olumlu hem de olumsuz dini başa çıkma alt boyutlarından oluşmaktadır. Tablo 1'de görüldüğü üzere, DMMÖ ile olumsuz dinî başa çıkma arasında yüksek düzeyde ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir (p<0,01). Öte yandan DMMÖ ile olumlu dini başa çıkma arasında ise düşük düzeyde ve ters yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Ortaya çıkan bu ilişki istatistiksel açıdan anlamlı değildir (p>0,05).

3.2. Yapı Geçerliği

DMMÖ'nün orijinal yapısının, Türkiye'de yetişkinlerden oluşan örneklemde doğrulanıp doğrulanmadığını tespit etmek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yöntemi tercih edilmiştir. DFA, özgün ölçekte yer alan altı faktörlü model esas alınarak AMOS programında yapılmıştır. Model uyum iyiliğini belirlemek amacıyla CMIN/df, CFI, NFI, IFI, GFI, RMSEA değerleri dikkate alınmıştır. Doğrulayıcı faktör analizinde öncelikle ki kare değerinin serbestlik derecesine oranı önem taşımaktadır. Ki kare değerinin serbestlik derecesine oranı 5'ten küçük olmalıdır (Kline, 2005). Yapılan DFA sonucunda CMIN/df değeri $\chi^2/df=3,234$ olarak elde edilmiştir.

Yapılan DFA sonucunda elde edilen GFI değerinin ,932; CFI değerinin ,917; NFI değerinin ,887; IFI değerinin ,919 ve RMSEA değerinin ,074 olması model veri uyumunun kabul edilebilir olduğuna işaret eder (Tabachnick - Fidell, 2001). DFA sonuçları Dini ve Manevi Mücadele Ölçeği'nin (DMMÖ) altı faktörden meydana gelen altı boyutlu bir yapıya sahip olduğunu doğrulamaktadır. DMMÖ'nün DFA analizi sonucuna ilişkin değerler aşağıdaki Tablo 2 ve Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 2.

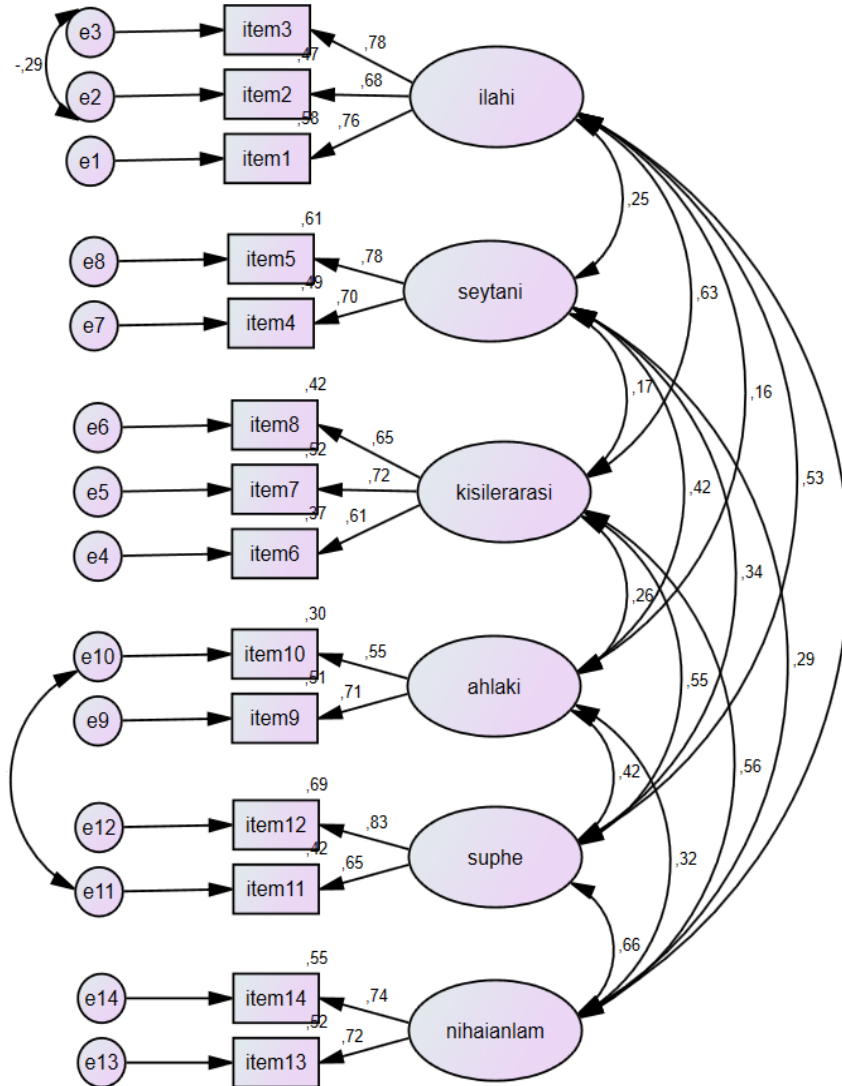
Dini ve Manevi Mücadele Ölçeğinin DFA Uyum İndekslerine İlişkin Değerleri

Parametre	Sonuç	Uyum Ölçütü
		Kabul Edilebilir Uyum
CMIN/df	3,234	$2 < \text{CMIN/df} < 5$
RMSEA	,074	$,05 \leq \text{RMSEA} \leq ,08$
CFI	,917	$,90 \leq \text{CFI} \leq ,95$
NFI	,887	$,80 \leq \text{NFI} \leq ,95$
GFI	,932	$,90 \leq \text{GFI} \leq ,95$
IFI	,919	$,90 \leq \text{IFI} \leq ,95$

Tablo 3.

DFA Sonucunda Elde Edilen Faktör Yük Değerleri

Madde	Faktör Yüğü
Madde1: Allah beni terk etmiş gibi hissettim.	,76
Madde2: Allah beni cezalandırıyormuş gibi hissettim.	,68
Madde3: Allah'a kızgın hissettim.	,78
Madde4: Karşılaştığım sorunların şeytanın veya cinlerin işi olduğundan endişelendim.	,70
Madde5: Şeytan veya cinlerin bana musallat olduğunu hissettim.	,78
Madde6: Dindar veya maneviyatı yüksek insanlar tarafından incitilmiş, kötü muamele görmüş veya onlara karşı gücenmiş hissettim.	,61
Madde7: Dini veya manevi konularda diğer insanlarla anlaşmazlıklarım oldu.	,72
Madde8: Dini kurumlara kızgın hissettim.	,65
Madde9: Ahlaki ilkelerimden sapmamak için çok uğraştım.	,71
Madde10: Ahlaki ölçülerime uygun yaşamadığım için suçlu hissettim.	,55
Madde11: Din veya maneviyatla ilgili şüphe ve sorularım yüzünden rahatsız hissettim.	,65
Madde12: Dini veya manevi inançlarım hakkında kafamın karıştığını hissettim.	,83
Madde13: Hayatın gerçekten önemli olup olmadığını sorguladım.	,72
Madde14: Sanki hayatımın daha derin bir anlamı yokmuş gibi hissettim.	,74

Şekil 1.

DMMÖ'nün Doğrulayıcı Faktör Analizi Bulguları (Standardize Edilmiş Katsayılar)

Şekil 1'de görüldüğü üzere ölçeğin yapı geçerliğini test etmek amacıyla uygulanan DFA sonucunda ölçeğin 14 madde ve 6 faktörlü yapısı doğrulanmıştır. Ölçeğin madde faktör yükleri ise (λ) ,55 ile ,83 arasında bulunmuştur.

3.3. Güvenirlik Bulguları

DMMÖ'nün tüm maddelerinin dâhil edildiği güvenirlik analizinde Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı $\alpha=.82$ olarak bulunmuştur. Ölçeğin altı alt boyutu için iç tutarlık güvenirlik katsayıları ayrı ayrı hesaplanmıştır. Bu değerler sırasıyla ilahi boyutta ,74, şeytani boyutta ,72, kişilerarası boyutta ,70, ahlaki boyutta ,60, şüphe boyutunda ,72 ve nihai anlam alt boyutunda ,70 olarak elde edilmiştir. (Bkz: Tablo 4.) Bu değerler, bazı boyutlarda madde sayısı az olmasına rağmen yüksek veya kabul edilebilir düzeyde güvenirlik katsayısına sahip olduğunu göstermektedir. Exline, Pargament, Wilt, Grubbs ve Yalı'nın orijinal RSS-14 makalesinde açıkladığı üzere, DMMÖ'nün uzun versiyonu olan 26 maddelik ölçekte her bir alt boyuta 4-5 madde düşerken Cronbach alfa değerleri daha yüksektir. Ancak 14 maddeli kısa versiyon 2-3 maddelik alt boyutlardan oluştuğu için Cronbach alfa değerleri nispeten daha düşüktür. Yazarlar ölçeğin kısa formunu oluştururken istatistiksel olarak en yüksek yüklenen maddeleri seçmek yerine içeriğe önem vermiştir. İçerikte kavramsal olarak en geniş kapsamlı ifadelerle sahip maddeler ile alt boyutlar oluşturulmuştur (Exline vd., 2023).

Tablo 4.
DMMÖ Alt Boyutlara Ait Cronbach Alpha Değerleri

Alt Boyutlar	Madde Sayısı	Cronbach α
İlahi	3	,74
Şeytani	2	,72
Kişilerarası	3	,70
Ahlaki	2	,60
Şüphe	2	,72
Nihai Anlam	2	,70
DMMÖ Toplam	14	,82

3.4. Madde Analizi

Madde analizi ölçekte yer alan maddelerin ayırt ediciliklerini belirlemek amacıyla yapılan bir analiz türüdür. Bu analizde, testte bulunan her bir maddeden alınan puanların testin tamamından alınan puanlarla arasındaki ilişki incelenmektedir (Büyüköztürk, 2011). DMMÖ'ye ait her bir maddenin toplam puanı yordama gücü ve ayırt ediciliğini belirlemek için madde analizi gerçekleştirilmiş ve düzeltilmiş madde toplam test korelasyonları hesaplanmıştır. Analiz sonuçlarına ilişkin bulgular Tablo 5'te sunulmaktadır.

Tablo 5.
Düzeltilmiş Madde Toplam Test Korelasyonları

Madde No	Düzeltilmiş Madde Toplam Test Korelasyonları
1	,482
2	,584
3	,449
4	,275
5	,365
6	,462
7	,522
8	,444
9	,343
10	,288
11	,522
12	,594
13	,508
14	,534

Tablo 5'te görüldüğü üzere ölçeğin maddeleri iyi ayırt ediciliğe sahiptir. Alan yazında ,30'un üzerinde madde toplam test korelasyonuna sahip olan maddeler iyi ayırt ediciliğe sahip sayılmaktadır (Büyüköztürk, 2011). Buna göre, iki madde haricinde tüm maddelerin ,30 değerinde olması ölçeğin maddelerinin iyi ayırt ediciliğe sahip olduğunu göstermektedir. Madde 4 ve Madde 10, ,30 sınırında değerlere sahip olduğundan ve Doğrulayıcı Faktör Analizi sonucunda ,30 değerinin üzerinde (,70 ve ,55) yüklendikleri görüldüğünden dolayı, araştırmacılar tarafından bu maddelerin ölçekten çıkartılmamasının uygun olacağına karar verilmiştir.

SONUÇ

Bu çalışmanın amacı Exline, Pargament, Wilt, Grubbs ve Yali tarafından 2023 yılında geliştirilen Dini ve Manevi Mücadele Ölçeği'ni Türkçe'ye uyarlayarak psikometrik özelliklerini incelemektir. Din psikolojisi alanında son yıllarda yapılan araştırmalar oldukça geniş bir kapsam alanına ulaşmaktadır. Dindarlığın mutluluk (Atmacaoğlu, 2024), psikolojik sağlamlık (Sezgin, 2016), hayatın anlamı, hayat memnuniyeti (Ayten - Bakır, 2021) ve ruh sağlığı (Vural, 2023; Vural - Ayten, 2022), empatik eğilim (Korkmaz - Hacıkeleşoğlu, 2021) gibi çeşitli değişkenlerle pozitif ilişkisi literatürde yer almaktadır. Ancak tüm faydalarının yanı sıra dindarlık ve maneviyat bireyler için bir mücadele kaynağı olabilmektedir. Din ve maneviyat kaynaklı mücadelelerin çeşitli boyutları bulunmaktadır. Bireyler dindar kişi veya gruplar tarafından gücendirilmiş hissederek (kişilerarası) d/m mücadele yaşayabildiği gibi bireysel olarak ahlaki ilkelerine uymadığı gerekçesiyle yüksek düzeyde suçluluk hissine dayanan d/m mücadele de yaşayabilmektedir. Öte yandan ilahi boyutta Allah'a yönelik şüphe ve sorgulamalar da diğer bir çeşit d/m kaynağıdır (Grubbs vd., 2013).

Dini ve manevi mücadele, din ve maneviyat kaynaklı inanç, ritüel veya deneyimin bazı yönlerinde negatif duygu veya düşünce, endişe veya çatışma odak noktası haline geldiğinde ortaya çıkmaktadır (Exline, 2013). Bu kavramın tarihi 2002 yılında psikolog Julie J. Exline (Case Western Reserve Üniversitesi, ABD) tarafından yayınlanan makaleye kadar uzanmaktadır. Exline ilk defa Hristiyanlık dinine mensup dindarların karşılaşabileceği zorlukları derinlemesine incelemiştir. 2002 yılında yayımlanan makalede her ne kadar "mücadele" kavramını kullanmasa da J. Exline dindarların karşı karşıya gelebileceği bazı engelleri sıralamıştır. Bunlar (1) dindarlığın neden olduğu kişilerarası gerilimler, (2) Tanrı'ya yönelik olumsuz tutum, (3) inanca dair şüphe ve (4) erdemli bir hayat için ahlaki ilkelere uyma çabasında yaşanan problemlerdir (Noth - Lampe, 2020). Ardından 2005'te Exline ve Rose din ve maneviyat kavramlarının tanımlarını netleştirerek ve kavramsal çerçeveyi genişleterek yeni bir makale kaleme almıştır. 2013'te Exline, APA'nın Din, Psikoloji ve Maneviyat el kitabında K. Pargament'in sınıflandırmasını takip ederek d/m mücadele başlığına katkıda bulunmuştur. Pargament'in sınıflandırması d/m mücadelenin kime atıfta bulunduğuna göre üç kategoriye ayrılmaktadır. (1) Tanrı'ya yönelik (ilahi) (2) Dindar kişi ve gruplara yönelik (kişilerarası) (3) Kişinin kendi içindeki çatışmalar (Exline, 2013). Son olarak 2014 yılında geliştirilen "Dini Manevi Mücadele Ölçeği"nde ise ilahi, şeytani, ahlaki, kişilerarası, şüphe ve nihai anlam olmak üzere altı çeşit mücadele türüne yer verilmektedir. Ölçeğin kısa formunda da aynı alt boyutlar bulunmaktadır.

Literatürde dini ve manevi mücadele kavramı çeşitli kavramlarla birlikte ele alınmıştır. Bireylerin Tanrı tasavvuru ile d/m mücadele ilişkisi (Exline vd., 2015) incelendiğinde zalim bir Tanrı tasavvurunun DMMÖ alt boyutlarından ilahi boyutta Tanrı'ya karşı öfke ve korku, ilgisiz/mesafeli bir Tanrı tasavvurunun ise şüphe alt boyutunda Tanrı'nın varlığına dair şüphe ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Yine başka bir çalışmada DMMÖ'nün ilahi alt boyutunda yer alan Tanrı'ya karşı duyulan öfke duygusunda psikolojik haklılığın (psychological entitlement) güçlü bir etken olduğu görülmüştür (Grubbs vd., 2013). Yaşam memnuniyeti ve Tanrı'ya duyulan korku/öfke gibi olumsuz duygular ve bireyin içinde bulunduğu din ile olumsuz sosyal etkileşimler arasında olumsuz korelasyon tespit edilmiştir (Szcześniak - Timoszyk-Tomczak, 2020). Bir başka çalışmada ise acıya yönelik teolojik inançların (Tanrı'nın acıyı iyi niyetli olarak vermesi veya kötü niyetli olarak vermesi) kişinin genel dini/manevi yaşamı ve belirli bir dini/manevi mücadele sırasında Tanrı ile nasıl ilişki kurduğu ile karmaşık bir şekilde bağlantılı olduğu bulgulanmıştır (Wilt vd., 2017). Ateist örneklemde test edilen d/m mücadele ateistlerin kişilerarası ve nihai anlam alt boyutlarında d/m mücadele yaşadığını ancak diğer boyutlarda (ilahi, şeytani, ahlaki vb.) bir inanç zeminine sahip olmadıklarından dolayı mücadele yaşamadıkları tespit edilmiştir (Sedlar vd., 2018). Dini ve manevi mücadelenin insanın fiziksel sağlığı başta olmak üzere psikolojik iyi oluşunu etkilediği çeşitli araştırma bulgularında görülmektedir (Stauner vd., 2020). Mücadele/çatışma (struggle) kavramı bizzatıhi olumsuz bir anlam taşımaktadır. Bu mücadelenin nasıl yapıcı veya yıkıcı davranışa neden olduğu ve insan gelişimi üzerindeki etkisini aydınlatmak önem arz etmektedir (Noth - Lampe, 2020).

Orijinal ölçeği geliştiren yazarların gelecek araştırmalara yönelik planları ve halihazırda bulunan eksiklikleri dile getirdikleri bir makalede şu ifadeler yer almaktadır. Dini ve manevi mücadele ölçeği 6 alt boyuttan oluşsa da kavram çok geniş kapsamlıdır. Örneğin DMMÖ'de ahiret hayatına yönelik endişeler, dini/manevi pratikleri (ritüel, kutsal metin okuma) yerine getirememenin verdiği sıkıntı ile alakalı maddeler bulunmamaktadır. Hangi spesifik dini öğreti, inanç ve davranışların insanların d/m mücadele yaşamasına sebebiyet verdiği yeterince araştırılmamıştır. Her dini/manevi sıkıntı ve zorluğun "mücadele/çatışma" olarak adlandırılmayacağı da açıktır. DMMÖ'nün bir öz bildirim (self-report) olması sebebiyle insanların Tanrı'ya olan kızgınlığını ifade etmedeki isteksizliği doğru ölçümlere engel olabilmektedir. Bunun yerine daha örtük ifadeler veya davranışsal ölçümler tercih edilmesi gelecek araştırmalarda daha verimli sonuçlar alınmasını sağlayabilir (Exline vd., 2024).

Ölçeğin faktör yapısının Türk kültürüne uyumu doğrulayıcı faktör analizi ile test edilmiştir. Yapılan DFA sonucunda ölçeğin altı faktörlü yapısı doğrulanmış ve ölçme modelinin veri için kabul edilebilir düzeyde uyum sağladığı görülmüştür. Ölçüt geçerliği çalışmasında Dini ve Manevi Mücadele Ölçeği ve Dini Başa Çıkma Tarzları Ölçeği olumsuz maddeleri arasındaki ilişki incelenmiş ve ölçekler arasında manidar bir ilişki bulunmuştur. Ölçeğin güvenilirlik çalışmasında Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. Ölçeğin tümü ve alt boyutlarının iç tutarlılık katsayılarının kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmüştür (Özdamar, 2004). Madde analizi sonucunda ise ölçekte yer alan maddelerin düzeltilmiş madde toplam test korelasyonları incelendiğinde ayırt edicilik düzeylerinin iyi düzeyde olduğu tespit edilmiştir (Büyüköztürk, 2011).

Dini ve Manevi Mücadele Ölçeği, bireyin doğaüstü alana yönelik, diğer insanlarla ilişkilerinde ve kendi zihin dünyasında tecrübe ettiği dini ve manevi mücadeleye dair bir farkındalık kazandırmaktadır. Ölçme aracının ilahi, şeytani, ahlaki, kişilerarası, şüphe ve nihai anlam olmak üzere dini ve manevi mücadelenin yaşandığı altı boyutu kapsaması önemini artırmaktadır. Ölçeğin uyarlanma sürecinde katılımcıların büyük çoğunluğunun üniversite öğrencilerinden oluşması araştırmanın sınırlılığını oluşturmaktadır. Öte yandan dini ve manevi mücadele, bireyler için hassas addedilebilecek bir alana tekabül etmektedir. İnsanların özellikle dinî ve manevi alana dair çatışma yaşadığı özel duygularını kabul etmesi ve dile getirmesi kolay olmamaktadır (Exline - Grubbs, 2011). Sosyal beğenirlik kaygısı kontrol altında tutularak (Exline vd., 2023) ölçme aracının birbirinden farklı sosyo-demografik özelliklere sahip katılımcılara uygulanmasının ileri araştırmalar için önemli bulgular sağlayacağı düşünülmektedir. Ruh sağlığının olumlu ve olumsuz göstergelerine dair çeşitli değişkenler ile DMMÖ'nün birlikte değerlendirileceği araştırmaların literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. DMMÖ'nün bireysel ve grupla psikolojik danışma süreçlerinde danışanın durumunu değerlendirme sürecine yardımcı olacağı ve bireylere sağlanan müdahalelerde yön gösterici olacağı öngörülmektedir.

Sonuç olarak ölçeğin Türk kültüründe psikometrik özelliklerinin tespit edilmesi amacı ile ele alınan bu araştırmada geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarından elde edilen bulgular, Dini ve Manevi Mücadele Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanmış geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.

Etik Komite Onayı: Bu çalışma için etik komite onayı Marmara Üniversitesi'nden (Tarih:16.05.2024, Sayı:05.34) alınmıştır.

Katılımcı Onamı: Çalışmaya katılan tüm katılımcılardan yazılı onam alınmıştır.

Yazar Katkıları: Fikir-D.R., M.E.V., H.E.; Tasarım-D.R., H.E.; Denetleme-M.E.V., H.E.; Kaynaklar-D.R., M.E.V.; Veri Toplanması ve/veya İşlemesi-D.R.; Analiz ve/veya Yorum-D.R., M.E.V.; Literatür Taraması-D.R.; Yazıyı Yazan-D.R., M.E.V.; Eleştirel İnceleme-M.E.V., H.E.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazarlar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Ethics Committee Approval: Ethics committee approval for this study was obtained from Marmara University (Date: 16.05.2024, Number: 05.34).

Informed Consent: Written informed consent was obtained from the participants who participated in this study.

Author Contributions: Concept -D.R., M.E.V., H.E.; Design-D.R., H.E.; Supervision-M.E.V., H.E.; Resources-D.R., M.E.V.; Data Collection and/or Processing-D.R.; Analysis and/or Interpretation-D.R., M.E.V.; Literature Search-D.R.; Writing Manuscript-D.R., M.E.V.; Critical Review-M.E.V., H.E.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors have no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The authors declared that this study has received no financial support.

KAYNAKÇA

- Abu-Raiya, Hisham vd. "Relationships between Religious Struggles and Well-Being among a Multinational Muslim Sample: A Comparative Analysis". *Social Work* 63/4 (Ekim 2018), 347-356. <https://doi.org/10.1093/sw/swy031>
- Atmacaoğlu, İsa Ayberk. *Ergenlerde Dindarlık ve Mutluluk İlişkisi (Bolu Örneği)*. Bolu: Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2024.
- Ayten, Ali - Bakır, Rahime Eymen. "Sporcuların Yaşam Doyumlarının Yordayıcıları Olarak Bireysel Dindarlık, Maneviyat, Alçak Gönüllülük ve Kaygı". *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 21/2 (Eylül 2021), 589-612. <https://doi.org/10.33415/daad.920575>
- Büyüköztürk, Şener. *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı: İstatistik, Araştırma Deseni SPSS Uygulamaları ve Yorum*. Ankara, Pegem Akademi Yayıncılık, 14. Baskı, 2011.
- Ekşi, Halil. *Başaçıkma, Dini Başaçıkma ve Ruh Sağlığı Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma: Eğitim, İlahiyat ve Mühendislik Fakültesi Öğrencilerinin Karşılaştırılması*. Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2001.
- Ellison, Christopher G. - Lee, Jinwoo. "Spiritual Struggles and Psychological Distress: Is There a Dark Side of Religion?" *Social Indicators Research* 98/3 (Eylül 2010), 501-517. <https://doi.org/10.1007/s11205-009-9553-3>
- Exline, Julie. "Religious and Spiritual Struggles". *APA Handbook of Psychology, Religion and Spirituality*. ed. Kenneth I. Pargament vd. 1/459-476. Washington: American Psychological Association, 2013.
- Exline, Julie J. vd. "Research on Spiritual Struggles: A Brief Snapshot Focusing on New Horizons". *Spiritual Care* 13/2 (Temmuz 2024), 103-114. <https://doi.org/10.1515/spircare-2022-0063>
- Exline, Julie J. vd. "Seeing God as Cruel or Distant: Links with Divine Struggles Involving Anger, Doubt, and Fear of God's Disapproval". *The International Journal for the Psychology of Religion* 25/1 (Ocak 2015), 29-41. <https://doi.org/10.1080/10508619.2013.857255>
- Exline, Julie J. vd. "The Religious and Spiritual Struggles Scale: Development and Initial Validation." *Psychology of Religion and Spirituality* 6/3 (Ağustos 2014), 208-222. <https://doi.org/10.1037/a0036465>
- Exline, Julie J. vd. "The RSS-14: Development and Preliminary Validation of a 14-Item Form of the Religious and Spiritual

- Struggles Scale." *Psychology of Religion and Spirituality* 15/4 (Kasım 2023), 592-604. <https://doi.org/10.1037/rel0000472>
- Exline, Julie J. - Grubbs, Joshua B. "If I Tell Others about My Anger toward God, How Will They Respond? Predictors, Associated Behaviors, and Outcomes in an Adult Sample". *Journal of Psychology and Theology* 39/4 (Aralık 2011), 304-315. <https://doi.org/10.1177/009164711103900402>
- Exline, Julie J. - Rose, E. "Religious and Spiritual Struggles". *Handbook of the psychology of religion and spirituality*. ed. R. F. Paloutzian - C. L. Park. 315-330. New York: The Guilford Press, 2005.
- Garey, Evans vd. "Development and Validation of Religious Attribution Scale: In Association with Religiosity and Meaning in Life among Economically Disadvantaged Adolescents in Indonesia". *Mental Health, Religion & Culture* 19/8 (Eylül 2016), 818-832. <https://doi.org/10.1080/13674676.2017.1289505>
- Grubbs, Joshua B. vd. "I Deserve Better and God Knows It! Psychological Entitlement as a Robust Predictor of Anger at God." *Psychology of Religion and Spirituality* 5/3 (Ağustos 2013), 192-200. <https://doi.org/10.1037/a0032119>
- Hood, Ralph W. vd. *The Psychology of Religion: An Empirical Approach*. New York: The Guilford Press, 2009.
- Kline, Rex. *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*. NY: Guilford Publications, Second Edition, 2005.
- Koenig, Harold vd. "Religious Coping and Health Status in Medically Hospitalized Older Adults". *Journal of Nervous and Mental Disease* 186 (1998), 513-521.
- Korkmaz, Sezai - Hacıkeleşoğlu, Hızır. "Prososyallik, Empatik Eğilim ve Dindarlık Arasındaki İlişkiler Üzerine Bir Araştırma". *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 50 (Nisan 2021). <https://doi.org/10.17120/omuifd.895925>
- Noth, Isabelle - Lampe, Jessica. "Religious and Spiritual Conflicts: A Psychological Perspective". *Pastoral Psychology* 69/2 (Nisan 2020), 135-147. <https://doi.org/10.1007/s11089-020-00900-x>
- Özdamar, Kazım. *Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi*. Eskişehir: Kaan Kitapevi, Genişletilmiş 5. baskı, 2004.
- Pargament, Kenneth I. vd. "God Help Me: (I): Religious Coping Efforts as Predictors of the Outcomes to Significant Negative Life Events". *American Journal of Community Psychology* 18/6 (Aralık 1990), 793-824. <https://doi.org/10.1007/BF00938065>
- Pargament, Kenneth I. vd. "Spiritual Struggle: A Phenomenon of Interest to Psychology and Religion." *Judeo-Christian Perspectives on Psychology: Human Nature, Motivation, and Change*. ed. William R. Miller - Harold D. Delaney. 245-268. Washington: American Psychological Association, 2005. <https://doi.org/10.1037/10859-013>
- Pargament, Kenneth I. *Spiritually Integrated Psychotherapy: Understanding and Addressing the Sacred*. New York: Guilford Press, 2007.
- Pargament, Kenneth I. *The Psychology of Religion and Coping: Theory, Research, Practice*. New York: Guilford Publications, 1997.
- Sedlar, Aaron E. vd. "Spiritual Struggles Among Atheists: Links to Psychological Distress and Well-Being". *Religions* 9/8 (Ağustos 2018), 242. <https://doi.org/10.3390/rel9080242>
- Sezgin, Kasım. *Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Sağlık ve Dindarlık Düzeylerinin İncelenmesi*. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016.
- Stauner, Nick vd. "Meaning, Religious/Spiritual Struggles, and Well-Being". *The Science of Religion, Spirituality, and Existentialism*. ed. Kenneth E. Vail vd. 287-303. London: Elsevier, 2020.
- Szczęśniak, Małgorzata - Timoszyk-Tomczak, Celina. "Religious Struggle and Life Satisfaction Among Adult Christians: Self-Esteem as a Mediator". *Journal of Religion and Health* 59/6 (Aralık 2020), 2833-2856. <https://doi.org/10.1007/s10943-020-01082-9>
- Tabachnick, Barbara G. - Fidell, Linda S. *Using multivariate statistics*. MA: Allyn and Bacon, 4th edition, 2001.
- Vural, Muhammet Enes. *Anlaman İzinde Ruh Sağlığı, Din ve Anlam Üzerine*. İstanbul: Çamlıca Yayınları, 2023.
- Vural, Muhammet Enes - Ayten, Ali. "Testing the Mediating Role of Existential Meaning on the Link between Religiosity and Satisfaction with Life: A Study on Turkish Muslim University Students". *Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 11/21 (Ocak 2022), 1-17. <https://doi.org/10.53683/gifad.1030792>
- Wilt, Joshua A. vd. "Coping with Religious and Spiritual Struggles: Religious and Secular Techniques." *Spirituality in Clinical Practice* 11/2 (Haziran 2024), 143-159. <https://doi.org/10.1037/scp0000289>
- Wilt, Joshua A. vd. "Theological Beliefs about Suffering and Interactions with the Divine." *Psychology of Religion and Spirituality* 9/2 (2017), 137-147. <https://doi.org/10.1037/rel0000067>

EXTENDED SUMMARY

Many people turn to religion and spirituality as a source of meaning, hope and relaxation during times of hardship, loss, serious health problems, failure etc. It has been observed in various studies that religiosity positively affects an individual's levels of happiness, psychological resilience and mental health. Besides all of those benefits, from time to time religion and spirituality can be a source of struggle. In this study, it is aimed to measure the various dimensions of religious and spiritual struggle that individuals experience. The Religious and Spiritual Struggles Scale (RSS-14) was developed by Exline, Pargament, Wilt, Grubbs and Yali in 2023. The current article is a scale adaptation study of RSS-14 into Turkish. The scale consists of six subscales which are divine, demonic, interpersonal, moral, ultimate meaning and doubt. In the divine subscale, individuals' feeling of anger towards God is measured. The demonic subscale is about the devil and evil spirits who are blamed by individuals for what happens to them. People also experience religious/spiritual struggle on the interpersonal dimension by feeling hurt by religious people and institutions. The moral subscale measures the feelings of guilt for not obeying moral principles. The ultimate meaning subscale is about not having a deep meaning in life. Lastly, questions and doubts about religion and spirituality can be measured under the doubt subscale.

After obtaining the necessary permissions for the Turkish adaptation of the scale, the translation and reverse translation method was applied by experts with proficiency in both languages. The items of the scale were first translated into Turkish by five independent experts and then analyzed by a panel of three experts. The Turkish items decided by the panel were translated back into English by three experts independent of the other experts. The scale form was created by comparing the Turkish and English translations. The final form of the scale was presented to the experts in the field of Psychology of Religion and the scale was finalized in the light of the opinions and recommendations of the experts and after the pilot application.

The study group of the research consists of 495 adults who participated in the survey conducted electronically in 2024. In this study, data were collected from two different study groups. First, the first study group in the research conducted for the criterion-related validity analysis consisted of 88 people. In this group, there were 69 female (79.5%) and 18 male (20.5%) participants aged between 20-43 years. The second study group in the study conducted for confirmatory factor analysis consisted of 407 participants, 232 females (57%) and 175 males (43%), aged between 18-48. Both study groups were combined for reliability analysis and item analysis. Participants were included in the study based on the criterion of being over 18 years of age. Although the information of the participants was kept confidential, participation in the survey was voluntary.

Confirmatory factor analysis was used to test whether the factor structure of the scale is compatible with Turkish culture. It is observed that the items of the scale have factor loadings ranging between .55 and .83. As a result of the CFA, the six-factor structure of the scale was confirmed and it is seen that the measurement model provided an acceptable level of fit for the data. In the criterion validity study, the relationship between the Religious and Spiritual Struggle Scale and negative items of the Religious Coping Styles Scale was examined and a significant relationship was found between the scales ($r = .67$; $p < 0.01$). In the reliability study of the scale, the Cronbach Alpha internal consistency coefficient was calculated. It was found that the internal consistency coefficients of the whole scale ($\alpha = .82$) and its subscales were at an acceptable level ($\alpha =$ between .60-.82). As a result of the item analysis when the corrected item-total test correlations of the items in the scale are analyzed. It is determined that the items on the scale have a good discrimination level. In conclusion, the findings obtained from the validity and reliability studies in this study, which were conducted to examine the psychometric properties of the scale in Turkish culture, show that the Religious and Spiritual Struggle Scale is a valid and reliable measurement tool adapted to Turkish.

The Religious and Spiritual Struggle Scale provides an awareness of the religious and spiritual struggle that individuals experience in terms of their relationship with God, in their relationships with other religious people and in their minds. The importance of the measurement tool is that it covers six dimensions of religious and spiritual struggle: divine, demonic, moral, interpersonal, doubt and ultimate meaning. It is predicted that this scale will help in assessing the client's situation in individual and group counselling processes and will be a guide in psychological interventions provided to individuals.